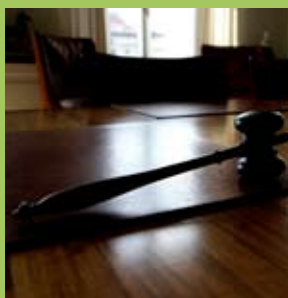

Enkelt avhjälpt

Strategi för genomförandet av tillgänglighetsmålen
i nationella handlingsplanen för handikappolitiken

Sveriges
Kommuner
och Landsting

REGERINGSKANSLIET

Den här publikationen kan beställas via regeringens webbplats
www.regeringen.se avdelningen Publikationer.

Produktion: Svensk Information

Foto: Anna Rehnberg/Scanpix (omslag, 12), Marja Airio/Scanpix (omslag), Mattias Ahlm (omslag, 10, 14, 16), Trons/Scanpix (omslag, 6)

Tryck: Edita Västra Aros dec 2008, Västerås

Enkelt avhjälp

Strategi för genomförandet av tillgänglighetsmålen i nationella handlingsplanen för handikappolitiken

Bristande tillgänglighet är ett avgörande hinder för att människor med funktionsnedsättning ska kunna delta i samhället som andra. Arbetet med att riva hinder för tillgänglighet i samhället är därför en högt prioriterad fråga för regeringen. Riksdagen beslutade år 2000 om en nationell handlingsplan för handikappolitiken. Den beskriver prioriterade åtgärder för att förbättra tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning i samhället. När regeringen tillträdde 2006 kunde det dock konstateras att arbetet på flera områden gått alltför långsamt. Handlingsplanen har bidragit till att göra handikappolitiken till en naturlig del i många politikområden men genomförandet av tillgänglighetsmålen i handlingsplanen har däremot inte gått framåt i önskvärd takt. Regeringen beslutade därför den 4 oktober 2007 att tillsätta en statssekreterargrupp med uppdrag att påskynda arbetet och ta fram en strategi för hur målen i handlingsplanen ska nås fram till år 2010 inom följande områden:

- enkelt avhjälpna hinder
- tillgänglig kollektivtrafik
- tillgänglig statsförvaltning

En förutsättning för ett framgångsrikt agerande är samverkan. Därför har många aktörer engagerat sig i arbetet. Under arbetets gång har regeringen fört en givande dialog med bl.a.: Boverket, Handisam, Svensk Handel, SABO, Fastighetsägarna, Banverket, Vägverket och Jernhusen. Samtliga dessa aktörer har en avgörande betydelse för att förverkliga de uppsatta målen om ökad tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.

Regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) i samverkan

Det är även viktigt med en bred samverkan mellan olika samhällssektorer för att en kraftsamling ska ge resultat. Det är därför glädjande att den strategi som nu presenteras har tagits fram i samråd mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting.

Maria Larsson
Andreas Carlgren
Mats Odell

Åsa Torstensson
Anders Knape

Varför är det så viktigt med ett tillgängligt samhälle?

Förbättrad tillgänglighet är en viktig demokratifråga. Det ökar förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning att studera, arbeta och självständigt klara det dagliga livet. Detta ökar markant förutsättningarna att också bidra till samhällsutvecklingen. Tillgänglighet kan därför inte ses som en fråga om välvilja från samhället utan en nödvändighet och en självklarhet. Ökad tillgänglighet i samhället förändrar också behovet av olika former av individuella stöd. Den kunskap som i dag finns utvecklad och den snabba teknikutvecklingen gör ofta tillgänglighetsanpassningar både enkla och billiga. Med en väl genomförd planering blir tillgängligheten en naturlig del av den generella utvecklingsprocessen.

Vi lever i ett åldrande samhälle. Fram till år 2030 beräknas andelen av befolkningen som är 80 år och äldre öka med 60%, enligt SCB. Detta får konsekvenser på en mängd områden. Vi lever allt längre och håller oss generellt friskare, men med ökad ålder kommer också olika funktionsnedsättningar, i form av t.ex. sämre hörsel, syn och rörelseförmåga. Detta understryker behovet av att samhällsplaneringen måste utgå från att det ska vara möjligt att klara sig på egen hand även när de fysiska eller kognitiva funktionerna förändras. Det understryker också vikten av att arbetet med att förbättra tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning måste intensifieras.

Sektorsansvaret är grunden

Alla samhällssektorer har ett ansvar för genomförandet av handikappolitiken och staten har ett särskilt ansvar för att vara föregångare i utvecklingen mot ett

tillgängligt samhälle. Alla statliga myndigheter ska t.ex. vara tillgängliga. Därutöver har 14 myndigheter ett särskilt sektorsansvar. Syftet med myndigheternas sektorsansvar är att handikapperspektivet ska genomsyra myndighetens arbete. Sektorsmyndigheterna ska utveckla sitt handikapperspektiv med utgångspunkt från de förutsättningar och kulturer som råder inom respektive sektor. Som ett stöd för sektorsmyndigheterna ska Handisam följa upp och samordna utvecklingen på området.

Följande myndigheter har ett sektorsansvar för handikappolitik:

Arbetsförmedlingen
Arbetsmiljöverket
Banverket
Boverket
Försäkringskassan
Konsumentverket
Luftfartsstyrelsen
Post- och telestyrelsen
Riksantikvarieämbetet
Sjöfartsverket
Socialstyrelsen
Statens kulturråd
Statens skolverk
Vägverket

Mindre förändringar kan göra stor skillnad

I det befintliga fastighetsbiståndet och på allmänna platser finns fortfarande många mindre hinder för tillgängligheten. I plan- och bygglagen (1987:10, PBL) har därför införts en bestämmelse i 17 kap. 21 a § om att enkelt avhjälpna hinder ska undanröjas i lokaler dit allmänheten har tillträde och på allmänna platser. Exempel på sådana lokaler och platser är: butiker, restauranger, badplatser och lekplatser. De hinder som avses i lagen är t.ex. mindre nivåskillnader, brist på handtag vid ramper eller trappor, omärkta trappor, avsaknad av eller felaktigt placerade dörröppnare. Det är med andra ord tämligen små förändringar som behövs. Det är fastighets- eller markägaren som ska se till att hindren undanröjs, och det är kommunen som har tillsynsansvar. Boverket har utfärdat föreskrifter för att förtydliga bestämmelserna om enkelt avhjälpna hinder.

Boverket har vid två tillfällen rapporterat om utvecklingen. Den senaste uppföljningen som överlämnades till regeringen i september 2007 visar hur arbetet med enkelt avhjälpna hinder har gått. Uppföljningen visar att 9 procent av fastighetsägarna redan har åtgärdat alla hinder och att 38 procent har åtgärdat hälften av hindren eller mer, vilket är en knapp fördubbling jämfört med 2005. Sammanlagt 66 procent av alla fastighetsägare räknar med att klara målsättningen fram till 2010.

I undersökningen från september 2007 framkom dock att hälften av alla fastighetsägare saknar kännedom om föreskrifternas innehåll. Sämst ställt är det hos de stora enskilda fastighets- och kapitalförvaltningsföretagen där endast 12 procent av fastigheterna är inventerade och åtgärdade. Av de allmännyttiga företagen

uppges 38 procent att de inte känner till föreskrifterna eller dess innehåll.

Kommunerna har en nyckelfunktion

I en enkätundersökning som Sveriges Kommuner och Landsting, SKL, genomfört om kommunernas tillgänglighetsarbete, framgår bl.a. att det finns ett handikappråd i de allra flesta kommuner, där tillgänglighetsarbetet redovisas och diskuteras. I drygt hälften av kommunerna saknas dock rutiner för hur kommunen tar emot och behandlar medborgares påpekande av bristande tillgänglighet. Endast en av tre svarande kommuner utövar tillsyn på eget initiativ. Nära hälften, 48 procent, gör det först efter påtalande från allmänheten. På grund av ovanstående ser SKL information och utbildning som betydelsefulla åtgärder för att stimulera kommunernas tillsynsarbete kring enkelt avhjälpna hinder. Att även stimulera till utvecklandet av rutiner för hur kommuner tar emot och hanterar medborgares påpekanden om brister i tillgänglighet är en fråga med utvecklingspotential.

Frågan om bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning som en form av diskriminering utreds

I den nya diskrimineringslagen finns krav på arbetsgivare och vissa utbildningsanordnare i fråga om stöd- och anpassningsåtgärder för personer med funktionsnedsättning. I övrigt reglerar inte diskrimineringslagen krav på åtgärder för tillgänglighet.

Följande insatser kommer Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) att fokusera på:

- SKL kommer att stimulera tillgänglighetsarbetet genom att främja informationsutbyte mellan kommuner samt genom att lyfta och diskutera frågan om tillgänglighet under olika aktiviteter inom förbundet och i de sammanhang som förbundet är representerat. Man kommer i första hand att använda redan inarbetade konferenser och utbildningar som riktar sig till politiker och tjänstemän i landets kommuner som plattform för arbetet.
- I samverkan med Handisam kommer SKL att stödja och inspirera kommunernas initiativ och planer på tillgänglighetsområdet, bl.a. genom nätverksträffar och det s.k. E-verktyget. Genom ett fördjupat samarbete med Boverket kommer SKL också att kunna erbjuda riktade fördjupningsutbildningar för politiker och tjänstemän som särskilt arbetar med tillgänglighetsarbetet i kommunerna.

Frågan om bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning som en form av diskriminering utreds för närvarande inom Regeringskansliet och regeringen avser att snarast möjligt återkomma till riksdagen.

Länsstyrelsernas arbete för tillgänglighet

Länsstyrelserna har ett nära samarbete med kommunerna och en viktig roll i arbetet med att göra samhället tillgängligare. Till länsstyrelsernas uppgift hör t.ex. att samråda med kommunerna i plan- och byggfrågor. Länsstyrelsen utövar även tillsyn över kommunernas byggtillsyn och förvaltar vissa naturvårdsområden och kulturmiljöer. Länsstyrelserna redovisar löpande sitt arbetet till regeringen. För 2007 har redovisats

att tillgänglighetsperspektivet i regel ges utrymme i samrådsförfarandet av planärenden, även om arbetsätten och intensiteten i arbetet varierar mellan länsstyrelserna. Flera länsstyrelser arbetar kontinuerligt med frågan. Tillsynsarbetet visar att det på många håll pågår ett arbete med att göra kommunerna tillgängliga. Vid byggtillsynen har man t.ex. tagit upp brister i planlösningar som bidragit till att tillgängligheten inte tillgodosetts fullt ut. Det sker även kontinuerliga insatser för att förbättra tillgängligheten till naturreservat, kulturmiljöer, fornlämningar och kyrkor. Nästa rapportering kommer att redovisas senast den 15 oktober 2009. Länsstyrelsen kommer då att överlämna en gemensam rapport till regeringen.

Bygg och konstruera rätt från början

Den viktigaste prioriteringen som kan göras när det gäller tillgängligheten i samhället är enkel: att göra rätt från början. Åtgärder som vidtas i efterhand blir både dyrare och sämre om man inte har med sig tillgänglighetsperspektivet från början. Tyvärr byggs idag nya byggnader som inte är fullt tillgängliga. Det kan finnas flera orsaker till detta: bristande kunskap, intressekonflikter, dåligt utformade byggprodukter eller bristande uppföljning. En större översyn av PBL påbörjades redan under 2002 och viktiga förändringar har redan genomförts. Nästa steg är en proposition som regeringen planerar att överlämna till riksdagen under våren 2009, där bl. a. förslag till enklare och tydligare regler som styr den fysiska planeringen och vissa byggrelaterade frågor kommer att presenteras. Förslag om tydligare bestämmelser om enkelt avhjälpna hinder och hur statens ansvar i plan- och bygglagstiftningen ska förtydligas kommer även att ingå i propositionen.

Tydligare bestämmelser

Boverket är den myndighet som ansvarar för samhällsplanering, stads- och bebyggelseutveckling, byggande och förvaltning och för bostadsfrågor. Boverket

ket har även sektorsansvar för handikappfrågor med anknytning till verkets verksamhetsområde. Myndigheten arbetar ambitiöst med tillgänglighetsfrågorna och regeringen följer arbetet med stort intresse.

Det ligger inom Boverkets ansvar att ta fram föreskrifter för att förtydliga bestämmelserna om enkelt avhjälpna hinder. Boverket anser att vissa hinder är otydligt beskrivna och kommer att revidera sina föreskrifter och allmänna råd när det gäller bl.a. ljudmiljö, belysning, fast inredning, kontrast- och varningsmarkering samt skyltning.

Äldreboendedelegationen

Regeringen tillkallade under 2006 en äldreboendedelegation för att bl.a. arbeta med frågan om utvecklingen av fler boendeanternativ. Många bostäder är inte tillgängliga för personer med nedsatt rörlighet och i utemiljön kan det finnas hinder för framkomlighet för äldre personer med funktionsnedsättning. Många söker ett annat boende för att öka sin trygghet eller sina möjligheter till aktiviteter och socialt umgänge. Problem med otrygghet och ensamhet är allvarliga och riskerar att öka med kvarboende i hittillsvarande former för ett allt större antal äldre i hög ålder.

Delegationen ska i dialog med kommunerna stimulera dem till inventeringar och till att inom ramen för den kommunala bostadsservicen stimulera kommunerna att förmedla goda bostäder för äldre. Den ska vidare särskilt identifiera hinder i regelsystemet som gör det svårare att utveckla bostäder och boende anpassade för den åldrande befolkningens behov, analysera och föreslå åtgärder för att stimulera utveckling av särskilda boendeformer för personer med omfattande omvårdnadsbehov och särskilt boende i en mellanform för personer med i första hand behov av trygghet och gemenskap. Delegationen ska även i sitt arbete följa och granska de effekter investeringsstödet får och i sin rapportering till regeringen lämna förslag till eventuella ytterligare åtgärder. Delegationen ska avlämna sitt slutbetänkande senast den 31 december 2008.

Följande insatser syftar till att påskynda arbetet med att förbättra tillgängligheten i bostäder och i närmiljön:

- Frågan om bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning som en form av diskriminering utreds för närvarande inom Regeringskansliet och regeringen avser att snarast möjligt återkomma till riksdagen.
- En proposition kommer att överlämnas till riksdagen under våren 2009 med förslag till enklare och tydligare regler kring den fysiska planeringen, tydligare bestämmelser om enkelt avhjälpna hinder samt tydligare regler om statens ansvar i plan- och bygglagstiftningen.
- Boverket förenklar bestämmelserna i sina föreskrifter och allmänna råd som handlar om ljudmiljö, belysning, fast inredning, kontrast och varningsmarkering samt skyltning.
- Länsstyrelserna ska i en gemensam rapport senast den 15 oktober 2009 redovisa till regeringen de insatser som genomförts av länsstyrelsen och av andra regionala aktörer för att göra länet tillgängligt för personer med funktionsnedsättning.
- Äldreboendedelegationen ska bl.a. presentera förslag för att identifiera hinder i regelsystemet som gör det svårare att utveckla bostäder och boende anpassade för den åldrande befolkningens behov. Delegationen lämnar sitt slutbetänkande senast den 31 december 2008.

Informations- och utbildningsinsatser

Fortfarande saknas kunskaper om hur man rent konkret går tillväga för att undanröja de hinder som fortfarande finns. Behovet av informations- och utbildningsinsatser är därför stort. Sedan 2005 har det pågått en översyn av Boverkets byggregler om tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Dessa preciserade regler trädde i kraft den 1 juli 2008. Under hösten och vintern kommer Boverket att ha 15 heldagsseminarier på fyra olika platser i Sverige för att informera om de nya reglerna. Boverket kommer också att förbättra webbplatsen så att det ska bli enklare att hitta den information som finns om byggreglerna, läsanvisningar, konsekvensutredningar, frågor och svar m.m. Det pågår också arbete med avsnittet om brand, där frågan om "frångänglighet" utreds. Frångänglighet handlar om hinderfria utrymningsvägar, dvs. man ska inte bara kunna komma in i en byggnad, utan även snabbt och säkert kunna ta sig ut vid brand. Arbetet planeras vara klart tidigast 2010.

Boverket har även påbörjat arbetet med att ta fram föreskrifter för certifiering av fristående sakkunniga personer inom tillgänglighetsområdet. I dag finns certifiering för brand och kulturvärden, men inte för tillgänglighet. Föreskrifterna beräknas vara klara under 2009.

För att öka möjligheterna att uppnå målet att alla enkelt avhjälpna hinder ska vara undanröjda 2010 kommer regeringen att göra en tvåårig informationsatsning. Satsningen går ut på att Boverket och Sveriges Kommuner och Landsting får i uppdrag att under 2009 och 2010 genomföra en gemensam uppsökande

informationsverksamhet i kommunerna för att informera om enkelt avhjälpna hinder och om kommunernas tillsynsansvar.

Resurser till sammanlagt sex tjänster kommer att avsättas (tre på Boverket och tre på Sveriges Kommuner och Landsting) under två år till en kostnad av 6 miljoner kronor per år. Totalkostnad 12 miljoner kronor.

Det finns redan i dag ett antal kommunala databaser med information om tillgängligheten till lokaler, turistmål och liknande som ökar möjligheten för medborgare och besökare att få information om tillgängligheten på de platser de tänker besöka. Det är angeläget att information om tillgänglighet når fler medborgare. För att ytterligare förstärka informationen om tillgängligheten har Handisam fått i uppdrag att göra en kartläggning av hur landets kommuner och landsting arbetar med tillgänglighetsdatabaser i dag och vid behov föreslå en harmonisering. Om Handisam bedömer att det finns behov av en harmonisering ska förslag även lämnas på hur en sådan harmonisering ska komma till stånd. Uppdraget ska genomföras i nära samverkan med Boverket och Sveriges Kommuner och Landsting. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2009. Därefter avser regeringen att se över förutsättningarna för att skapa nationella riktlinjer för tillgänglighetsdatabaser.

Öppna jämförelser

Ett annat sätt att skynda på tillgänglighetsarbetet är att möjliggöra jämförelser mellan olika verksamheter.

Handisam har utvecklat ett e-verktyg i samverkan med SKL som ger kommunerna och landstingen en möjlighet att jämföra sig med varandra och ta del av varandras goda exempel. Handisam har fått i uppdrag att vidareutveckla detta arbete genom att bygga upp ett system för öppna jämförelser av tillgänglig-

heten och tillgänglighetsarbetet för personer med funktionsnedsättning i landets samtliga kommuner. Uppdraget ska genomföras i nära samverkan med Boverket och Sveriges Kommuner och Landsting. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 31 mars 2009.

Följande insatser syftar till att driva på tillgänglighetsarbetet genom förbättrad information och ökade kunskaper:

- Preciserade byggregler för tillgänglighet har införts från och med den 1 juli 2008.
- Boverket intensifierar sina informationsinsatser under hösten 2008.
- Nya föreskrifter om certifiering av sakkunniga personer i tillgänglighet färdigställs under 2009.
- 12 miljoner kronor avsätts till Boverket och SKL för en gemensam uppsökande informationsverksamhet under 2009–2010.
- Handisam redovisar senast den 31 mars 2009 hur kommuner och landsting arbetar med tillgänglighetsdatabaser och ger vid behov förslag på hur en harmonisering ska komma till stånd. Därefter avser regeringen att se över förutsättningarna för att skapa nationella riktlinjer för tillgänglighetsdatabaser.
- Handisam bygger upp ett system för öppna jämförelser av tillgängligheten och tillgänglighetsarbetet för personer med funktionsnedsättning som tas i bruk under 2009.

Tillgänglig kollektivtrafik

Det är viktigt att kollektivtrafiken är användbar för alla människor i samhället. Även personer med funktionsnedsättning ska kunna ta sig till och från skola, arbete och vänner med allmänna transportmedel. En mängd olika organisationer behöver samverka för att målet om en tillgänglig kollektivtrafik till 2010 ska nås. Uppföljningar av arbetet med anpassningen av kollektivtrafiken visar dock att det går för långsamt i förhållande till det uppsatta målet.

Vägverket och Banverket fick 2006 i uppdrag att i arbetet med att ta fram ett nationellt handlingsprogram för kollektivtrafikens långsiktiga utveckling leda en kraftsamling för att göra kollektivtrafiken tillgänglig för personer med funktionsnedsättning. I uppdraget låg att definiera ett prioriterat nätverk där stationer, fordon och övrig service ska vara av hög kvalitet och användbar för alla. I avrapporteringen av uppdraget konstaterade Banverket och Vägverket att det är svårt att helt nå målen till 2010 i alla delar, även med den avgränsning som det prioriterade nätverket innebär.

De åtgärder som hittills har genomförts har inte varit tillräckliga och därför vill regeringen nu förbättra arbetet med att göra kollektivtrafiken användbar för alla.

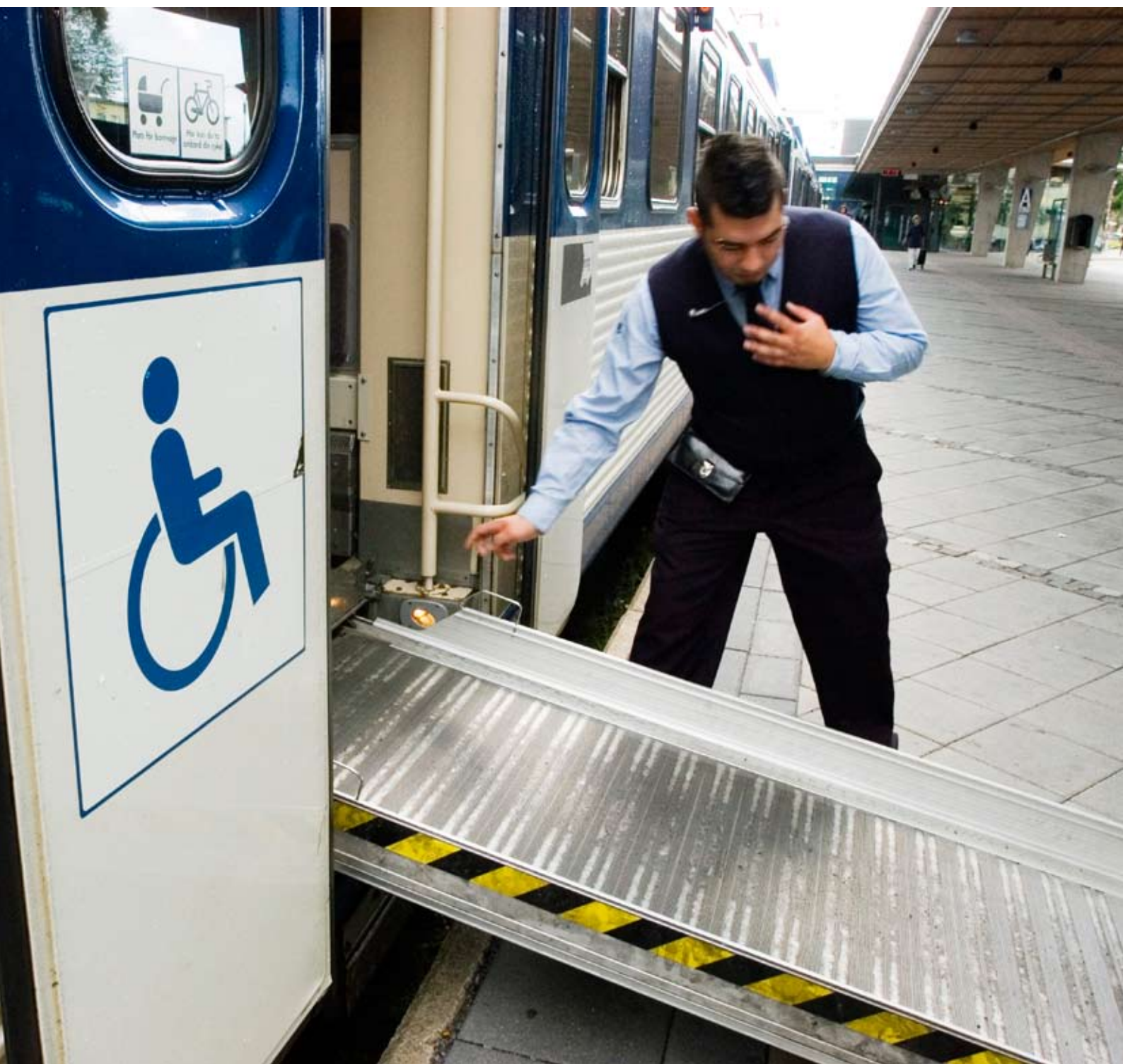
Regeringen kommer att ge Banverket och Vägverket i uppdrag att definiera den första etappen av det prioriterade nätverket som bör vara användbart för alla 2010. Berörda myndigheter ska vidta de åtgärder som är nödvändiga och samverka med icke-statliga aktörer, i syfte att nå etappmålet 2010. Regeringen kommer även att ge Banverket och Vägverket i upp-

drag att definiera hur det prioriterade nätverket successivt ska utvidgas under kommande planperiod 2010–2021. För att det ska vara möjligt att studera utvecklingen på området ska myndigheterna även ta fram ett uppföljningssystem som redovisar hur tillgängligheten successivt förbättras inom kollektivtrafiken.

Inom den statliga infrastrukturen är läget särskilt allvarligt när det gäller järnvägssystemet där hitintills endast en mindre andel av landets järnvägsstationer är tillgängliga. Regeringen avsätter därför 150 miljoner kronor ytterligare under åren 2009–2010 för att påskynda arbetet med att tillgänglighetsanpassa den statliga infrastrukturen inom järnvägssektorn. Detta möjliggörs av den s.k. närtidssatsning för transportinfrastruktur som regeringen har föreslagit riksdagen i budgetpropositionen för 2009.

Järnvägsstationerna är porten in till järnvägssystemet och det är nödvändigt att de blir tillgängliga. Det av staten helägda bolaget Jernhusen AB äger över 100 stationsfastigheter, varav flera tillhör landets största. För att underlätta för Jernhusen att tillsammans med andra aktörer göra anpassningar av stationsfastigheterna som gör dem användbara för alla, har regeringen för avsikt att ändra styrningen av bolaget genom att förtydliga dess bolagsordning.

Den 3 december 2009 träder en ny EG-förordning i kraft som reglerar rättigheter och skyldigheter för tågresenärer. Förordningen, som blir direkt tillämplig i Sverige, ger personer med funktionsnedsättning bl.a. rätt till assistans i samband med resorna. På vissa stationer blir den så kallade stationsförvaltaren skyl-

dig att tillhandahålla assistansen. Det kan emellertid finnas fler än en stationsförvaltare vid järnvägsstationer, t.ex. den som äger plattformen och den som äger de allmänna utrymmena i stationsfastigheterna. Banverket som förvaltar plattformarna och Jernhusen AB som äger många stationsfastigheter arbetar för att gemensamt bygga upp ett system för assistans. Till detta system kommer även andra stationsförvaltare att vara välkomna att ansluta sig.

För att upprätthålla en hög servicenivå är det viktigt att stärka resenärernas konsumenträttsliga skydd. I propositionen Ett starkare skydd mot diskriminering (prop. 2007/08:95) betonar regeringen att det i fråga om tillgänglighet är viktigt, inte minst för dem som har en funktionsnedsättning, att vägledning ges om vilka krav som kan ställas på den som bedriver en viss verksamhet, vilket är särskilt viktigt i kollektivtrafiken. Regeringen tillsatte den 5 juni 2008 en utredare med uppdrag att göra en översyn av lagstiftningen på kollektivtrafikområdet. Utredaren ska bl.a. lämna förslag på hur passagerarrättigheterna i kollektivtrafiken, inklusive färdtjänst och annan särskild kollektivtrafik, kan stärkas i den svenska lagstiftningen. I det sammanhanget ska särskild vikt fästas vid behoven hos resenärer med funktionsnedsättning. Utredaren ska bl.a. lämna förslag på hur särskilda rättigheter för personer med funktionsnedsättning bör utformas. Det kan exempelvis gälla rätten att resa, handikappanpassning av stationer och terminaler samt rätten till information på stationer och terminaler samt ombord på de olika transportmedlen. I det arbetet ska utredaren ta hänsyn till förekomsten av ekonomiska och andra typer av styrmedel för att öka kollektivtrafikens tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning. Uppdraget ska redovisas senast den 30 september 2009. Som tidigare nämnts utreds för närvarande inom Regeringskansliet frågan om bristande tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning som en form av diskriminering, och regeringen avser att snarast möjligt återkomma till riksdagen.

Följande sex åtgärder syftar till att påskynda arbetet med att göra kollektivtrafiken mer tillgänglig 2010:

- Banverket och Vägverket får i uppdrag att definiera etapp 1 av det prioriterade nätverket som bör vara användbart för alla 2010.
- Regeringen avsätter 150 miljoner kronor ytterligare under åren 2009–2010 för att påskynda arbetet med att tillgänglighetsanpassa den statliga infrastrukturen inom järnvägssystemet.
- Banverket och Vägverket kommer att få i uppdrag att definiera hur det prioriterade nätverket ska utvidgas från och med 2010. Dessutom ska myndigheterna få i uppdrag att ta fram ett uppföljningssystem som ska visa på hur svensk kollektivtrafik blir allt mer användbar för alla.
- Regeringen har för avsikt att ändra styrningen av Jernhusen AB genom att förtydliga bolagsordningen i syfte att underlätta för bolaget att göra bolagets järnvägsstationer användbara för alla.
- Stationsförvaltarna Banverket och Jernhusen AB kommer att ta fram ett system för assistans av personer med funktionsnedsättning i enlighet med en ny EG-lagstiftning. Ett utbyggt system vid järnvägsstationer ska finnas i slutet av 2009.
- Regeringen har tillsatt en utredning för att bl.a. se över hur passagerarrättigheterna i kollektivtrafiken, inklusive färdtjänst och annan särskild kollektivtrafik kan stärkas i den svenska lagstiftningen.

Tillgänglighetsarbetet inom EU

Kommissionens handlingsplan

I kommissionens handlingsplan 2008–2009 för personer med funktionsnedsättning inom EU, slås fast att tillgänglighet kommer att prioriteras under de kommande två åren. Tillgänglighet till varor, tjänster och infrastruktur omnämns som en grundförutsättning för ett aktivt deltagande i samhället och för att motverka diskriminering. Vidare betonas att det är viktigt att de hinder som finns för att personer med funktionsnedsättning ska kunna ta tillvara sina utvecklingsmöjligheter och delta i samhället undanröjs. Under de kommande två åren kommer även frågan om ett tillgängligt informations- och kommunikationssamhälle att stå i centrum. Tillgängligheten till offentliga byggnader ska vidare stärkas genom standardisering av tillgänglighetskrav vid offentlig upphandling av byggnader. Kommissionens handlingsplan ligger till grund för det samarbete som äger rum inom ramen för den högnivågrupp för handikappfrågor som Sverige deltar aktivt i. Vidare har kommissionen den 2 juli 2008 presenterat ett förslag om ett nytt direktiv med förbud mot diskriminering på grund av religion eller övertygelse, funktionshinder, ålder eller sexuell läggning.

Tillgänglighetsperspektiv i Europeiska Socialfonden

I förordning nr 1083/2006, där bl.a. Europeiska Socialfonden ingår, slås fast att medlemsstaterna och kommissionen ska vidta erforderliga åtgärder för att förhindra varje form av diskriminering. I artikel 16

anges att i synnerhet tillgänglighet för funktionshindrade är ett av de kriterier som ska uppfyllas vid utformningen av de insatser som samfinansieras av fonden. För att uppfylla förordningens krav har svenska ESF-rådet valt att bedöma projektansökningar mot ett antal urvalskriterier, varav tillgänglighet är ett. Under innevarande strukturfondsperiod kommer svenska ESF-rådet tillhandahålla ett särskilt processstöd för ansökande organisationer så att de kan integrera tillgänglighetsperspektivet i planerade projekt. Handisam kommer på uppdrag av Svenska ESF-rådet att ta fram en kravspecifikation för detta processstöd med förslag till genomförande senast 30 november 2008. Handisam samarbetar med Handikappförbundens samarbetsorgan i detta arbete.

Resenärsrättigheter

För att underlätta fri rörlighet inom unionen för personer med funktionsnedsättning eller nedsatt rörlighet har ett antal initiativ tagits av EU. I juli 2008 trädde en ny förordning i kraft som ålägger vissa organisationer, bl.a. flygbolag, flygplatser och luftfartsmyndigheter, att se till att även personer med funktionsnedsättning har möjlighet att resa med flyg. Lagstiftningen ger personerna rätt till assistans och andra former av hjälp utan kostnad för resenären. Liknande rättigheter kommer att träda i kraft i december 2009 för tågresenärer. EU förbereder även liknande lagstiftning för resenärer som reser med buss och sjöfart.

Tillgängliga myndigheter

Statliga myndigheter bör föregå som goda exempel i tillgänglighetsarbetet. De har därför fått ett ansvar för att göra sina lokaler, verksamhet och information tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Myndigheternas skyldigheter på det handikappolitiska området regleras i förordningen (2001:526) om de statliga myndigheternas ansvar för genomförandet av handikappolitiken. Förordningen, som började gälla den 1 september 2001, föreskriver att de statliga myndigheterna ska utforma och bedriva sin verksamhet med beaktande av de handikappolitiska målen och särskilt verka för att deras lokaler liksom deras verksamhet och information är tillgänglig.

För att uppfylla de krav som ställs i förordningen ska myndigheterna göra inventeringar av de hinder som skapar otillgänglighet och upprätta handlingsplaner. Ett konkret verktyg i detta arbete är de riktlinjer för en tillgänglig statsförvaltning som utvecklats av Handisam. Handisam har på regeringens uppdrag genomfört årliga uppföljningar sedan 2003 av de statliga myndigheternas arbete med att integrera handikapperspektivet i sina verksamheter. Antalet myndigheter som har tagit fram en handlingsplan har ökat från 21 procent 2005 till 70 procent i den senaste uppföljningen från hösten 2007. En viktig förklaring till denna markanta ökning är att de myndigheter som saknade handlingsplan 2005 har haft uppdrag i regleringsbrevet för 2006 att ta fram en sådan. De myndigheter som alltså saknar planer är framför allt sådana som har en decentraliserad organisation, t.ex. rättsväsendet, samt sådana som omlokaliseras, ombildas eller avvecklas. Resultatet kan förefalla

bra men med tanke på att förordningen gällt sedan mitten av 2001 borde myndigheterna hunnit längre. Detta är en angelägen fråga som regeringen avser att ta upp i dialogen med myndigheterna. Avgörande är nu att upprättade planer omsätts i konkreta åtgärder så snart som möjligt så att alla statliga myndigheter blir tillgängliga för människor med funktionsnedsättning.

För att skynda på tillgänglighetsarbetet inom de statliga myndigheterna har Handisam fått i uppdrag att i samråd med Boverket och Statens fastighetsverk redovisa öppna jämförelser av tillgänglighetsarbetet mellan de statliga myndigheterna. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2009.

Lokala servicekontor för tillgänglig statlig service

Tillgången till statliga myndigheters service kan i dag vara beroende av var man bor. Framför allt är det behovet av personliga möten mellan medborgare och förvaltning som kan bli svårt att tillgodose på vissa orter. Regeringen tillsatte i maj 2007 en särskild utredare med uppdrag att bl.a. stödja statliga myndigheters samverkan och arbete med att inrätta lokala servicekontor (dir. 2007:68). Målet är att förbättra tillgängligheten till offentlig service i hela landet. Genom att stimulera utvecklingen, undanröja hinder och samordna arbetet vill regeringen öka samverkan mellan statliga myndigheter och med kommuner för att få till stånd en bättre service i hela landet. De lokala servicekontoren ska utformas så att de är till-

gängliga för alla, vilket innebär att tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning ingår som en naturlig del i detta arbete. Utredningens arbete ska avslutas med en samlad redovisning av uppnådda resultat senast den 1 november 2009.

Nationella handlingsplanen för e-förvaltning

Det pågår ett aktivt arbete för att utveckla IT-användningen inom stat, kommuner och landsting. IT-utvecklingen skapar också goda möjligheter att förbättra servicen för personer som är i behov av individuellt anpassade lösningar för att kunna komma i kontakt med en myndighet eller för att ta del av myndighetens service och tjänster. I januari 2008 antog regeringen en handlingsplan för e-förvaltningen vars övergripande mål är att det 2010 ska vara så enkelt som möjligt för så många som möjligt att utöva sina rättigheter och fullgöra sina skyldigheter samt ta del av förvaltningens service med hjälp av den utveckling som nu sker inom e-förvaltningen. Detta arbete är av stor vikt i regeringens ambitioner att förbättra tillgängligheten till den offentliga verksamheten. Arbetet leds och samordnas av en statssekreterargrupp inom Regeringskansliet.

Ett av insatsområdena i handlingsplanen handlar om förvaltningens kontakter med medborgare och företagare och syftar till att utveckla myndigheternas service utifrån användarnas olika behov. IT-utvecklingen skapar förutsättningar att utveckla nya tjänster som involverar flera myndigheter genom en enda kontaktpunkt, så kallade integrerade tjänster. Lokala servicekontor och gemensamma teletjänstcentraler är exempel på lösningar för att förbättra servicen för de som inte har tillgång till dator eller Internet.

Minskade digitala klyftor

Den digitala utvecklingen går i dag mycket snabbt och ställer krav på insatser som gör det möjligt för alla medborgare att kunna ta del av denna utveckling. Användbarhet och tillgänglighet är i detta sammanhang centrala begrepp för personer med funktionsnedsättning. 2008 har inom EU utsetts till e-inkluderingsåret. Med detta vill man markera att e-frågan är något som ska inkludera alla grupper och alla samhällssektorer. Flera initiativ har tagits inom EU för att tydliggöra detta synsätt, bl.a. kommer konferenser om e-inkludering att hållas både under det franska och svenska ordförandeskapet. Handisam kommer att i samarbete med Post- och telestyrelsen (PTS) få i uppdrag att analysera de olika initiativ som pågår eller planeras i Sverige på e-inkluderingsområdet och med utgångspunkt från detta förbereda svenska bidrag till kommande konferenser på området.

Upphandling

Staten och övriga offentliga sektorn upphandlar varje år till mycket stora belopp. Den 1 januari 2008 trädde nya upphandlingsregler i kraft som inkluderar tillgänglighet som en kvalitetsfaktor i de tekniska specifikationerna. Den offentliga upphandlingen fungerar därmed som ett viktigt verktyg för att öka tillgängligheten. Konkursverket ansvarar för tillsynen av regelverkets efterlevnad på upphandlingsområdet. Därutöver verkar Konkursverket för att öka kunskaperna om upphandlingsregelverket genom generell vägledning och information. Konkursverket är därmed en myndighet av stor betydelse för ökad tillgänglighet.

Följande insatser är särskilt viktiga för att öka myndigheternas tillgänglighet:

- För att skynda på tillgänglighetsarbetet inom de statliga myndigheterna har Handisam fått i uppdrag att i samråd med Boverket och Statens fastighetsverk redovisa öppna jämförelser av tillgänglighetsarbetet mellan de statliga myndigheterna. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2009.
- De lokala servicekontoren ska utformas så att de är tillgängliga för alla. Arbetet ska avslutas med en samlad redovisning av uppnådda resultat senast den 1 november 2009.
- Verva har tagit fram riktlinjer för tillgängliga

websidor och följer löpande upp tillämpningen inom den offentliga förvaltningen.

- Uppföljningar ska göras löpande för att säkerställa att medborgarna är nöjda med e-tjänsternas utformning.
- Handisam i samarbete med Post- och telestyrelsen kommer att få i uppdrag att analysera de olika initiativ som pågår eller planeras i Sverige på e-inkluderingsområdet och med utgångspunkt från detta förbereda svenska bidrag till kommande konferenser inom området.
- Konkurrensverket verkar för att öka kunskaperna om upphandlingsregelverket genom vägledning och information.

Så följer vi upp arbetet

Inom Regeringskansliet

Inom Regeringskansliet kommer en särskilt interdepartemental arbetsgrupp bestående av Socialdepartementet, Miljödepartementet, Finansdepartementet och Näringsdepartementet att följa arbetet med strategin och dess genomförande. Arbetet kommer samordnas av socialdepartementet och varje departement är ansvarigt för sin del av strategin.

Handisam har till uppgift att samordna arbetet inom handikappolitiken och bistå regeringen med det underlag som behövs för en effektiv styrning. I denna roll kommer Handisam att bistå med fakta på hur arbetet enligt strategin fortskrider.

Konferens under våren

Under Leva & fungera-mässan vid Svenska Mässan i Göteborg den 21–23 april 2009 kommer en rikskonferens att äga rum. Rikskonferensen arrangeras av Västra Götalandsregionen, Göteborgs stad, Svenska mässan och SKL. Syftet med rikskonferensen är att utifrån den nationella handlingsplanen, lagstiftning och FN-konventionen förmedla idéer, lösningar och strategier för att uppnå tillgänglighetsmålen för handikappolitiken till 2010 för kommuner, landsting/regioner och näringsliv, med fokus på den fysiska tillgängligheten. Under rikskonferensen kommer den handikappolitiska strategin att presenteras och följas upp.

Strategin har tagits fram i samarbete mellan Socialdepartementet, Miljödepartementet, Finansdepartementet, Näringsdepartementet och Sveriges Kommuner och Landsting.